

Umělecké názory Vlastimila Kybala

Pavel Štěpánek

Vlastimil Kybal, vzdělaný diplomat s historickou průpravou, ukazuje názorně, že tento typ přípravy činí člověka daleko připravenějším než studia právní. Právě díky této vzdělanosti a současně i přirozené vnímavosti dosáhl jako diplomat uznání tam, kam se jiní diplomaté nedostanou.

Vlastimil Kybal vydal texty série přednášek o pozoruhodných zjevech španělské kultury pod názvem *Velikáni španělských dějin*.¹ Kromě postav, které zcela spadaly do jeho historického školení jako jsou Hernán Cortés a král Filip II., se zabývá i Cidem a Cervantesem, jež posunují jeho zájmy směrem k literatuře, zatímco sv. Terezie k náboženství a Goya k umění. Právě tento poslední případ, přístup k umění, mě u Kybala zaujal natolik, že se u něho chci nakrátko pozastavit.

Už v úvodní stati o Cidovi prokazuje, že se vyzná v umění muslimském ve Španělsku, když vzpomíná kromě mešity cordobské také Medinu az-Zahra, Aljaferiu v Zaragoze (v době, kdy zdaleka nebyla ve stavu, který by dovoloval posouzení jejích architektonických kvalit), Aleázar v Seville a Alhambru, i synagogu El Cristo de la Luz v Toledě, proměněnou v křesťanský kostel. Není však slepý a když hovoří o maurské civilizaci, připomíná dnes velmi aktuální věc: že „*reconquista byla nejcennějším přínosem Španělska k zápolení evropského lidstva proti islámu a jest titulem slávy španělského národa v dějinách evropské a křesťanské civilizace*“ (s. 17). Určité rozpaky cítíme, když evokuje palác escorialský, „*kolosální monument stavitelský*“, „*kamenné ztělesnění*“ Filipovy politiky a morálky... výraz, který zřejmě převzal, neboť jej uvádí v uvozovkách (s. 39). Rozpoznal tendenci, která vyvrcholila teprve nedávno – že osoba a dílo Filipovo jsou dnes ceněny výše než v době Schillerově. Správně rozeznává, že „*duchovní život španělský vyznačuje se obdivuhodnou protireformační a renesanční syntésou platonismu, ascetismu a mysticismu*“ (s. 40), tedy argumenty, které ovládly výročí úmrtí Filipa II. v roce 1998.² Přes všechny výhrady jej považuje za muže „*kulturně citlivého*“ a „*...skvělého k umělcům, lačného vědění a poznání*...“ (s. 41).

V jediném případě je poplatný době – když tlumočí Berniniho sv. Terezii v kostele P. Marie Vítězné v Římě jako zobrazení „*unylého mystika*“ (s. 48), když ji ovšem o chvilku dále správně brání před „*surovým*“ výkladem psychoanalytiků ze školy Freudovy (s. 51).

¹ KYBAL, Vlastimil: *Velikáni španělských dějin*. Praha 1935.

² Mám na mysli výstavy v Prahu a ve španělských městech; u nás pak *Filip II. (1527–1598) a jeho doba*. Vybrané ukázky umění a dokumentů z pražských sbírek. Španělské velvyslanectví a Národní muzeum v Praze, Lobkovický palác, 19. ledna–28. února 1999.

Připomněl také, že „*mystická emoce, vyzářující ze sv. Terezy, dotkla se hluboce i umění výtvarného malířství (Velázquez, Greca), i umění hudebního*“ (s. 53).

Po tomto úvodním brouzdání přednáškami o velikánech španělské historie můžeme přistoupit k poslednímu bodu, ke Goyovi (s. 67–77). Zde je Kybal velmi opatrný a přidržuje se většinou názorů publikovaných v knihách předních historiků umění. I tak můžeme považovat některé jeho soudy za osobní nebo i osobité.

I když vychází z dobové odborné literatury, která stále těží ještě z romantických názorů, dopracovává se samostatného pohledu. U Goyi jednak zvýrazňuje – oproti mnoha jiným autorům, také náboženskou námětovou složku jeho obrazů, jeho „*překvapující schopnost vcítit se do pohnuté scény náboženské a vyjádřit sílu zanícené víry*“,“ jednak odmítá vykládat Goyu „*od počátku jeho tvoření jako ptáka bouřliváka, dobrodruha a revolucionáře*“,“ jak se to děje ještě dlouho, minimálně až do poloviny 20. století. Oceňuje jeho citlivost k vnějšímu světu, a nemýlí se, když prorokuje tomuto malíři, že se jeho tvorba stane „*dokumentem historickým a všelidským*“ (s. 68). V portrétní tvorbě vidí ojedinělost bohaté a rozmanité galerie historických i méně historických osobností. Pochopil také svět mistrových grafických listů, jenž ale „*zůstává ovšem plný tajemství a chorobného šera, vyplývaje z hlubokého podvědomí a působí neméně tísnivým a někdy tragickým dojmem než básnické halucinace Shakespearovy, Rabelaisovy a Goethovy*.“ Chápe jeho postoj při formulování základních myšlenek cyklu *Desastres de la Guerra* – „*zároveň výkřik člověka a křesťana, který volá zděšeně nad hromadou padlých spolubližních*“,“ ale současně i pochopil, že Goya „*před visí hrůz válečných odložil stranou ohledy též na náboženství*.“ Vcelku Kybal pochopil jeho velikost a nezařaditelnost: „*Tvůrčí silou svého genia povznesl se na umělce skoro úplně nezávislého na cizích vzorech a svou mohutnou individualitou i rozsáhlostí svého rozmanitého díla ovládl umělecky španělský svět zevní i vnitřní v širokém a bouřlivém diapasonu z konce XVIII. a počátku XIX. století. Umění své opíral jednak o pronikavé pozorování světa hmotného i nehmotného, jednak o citlivost někdy až chorobnou, s jakou duševně i malířsky reagoval na sužety, jež mu byly předkládány nebo jež sám sobě předkládal k zobrazení a jež zobrazoval s upřímností jednou sympatisující, po druhé ironickou a po třetí brutální*.“

doc. Pavel Štěpánek, Ph.D.
Katedra dějin umění FF UP
Univerzitní 3
771 80 Olomouc